

TREŚĆ TOMU TRZECIEGO

KSIĘGA PIĄTA

	Str.		Str.
ROZDZIAŁ I: PRÓBA UNICESTWIENIA NARODU I PIERW-SZE ODRUCHY OBRONNE		stąpienie Austrii i sprawa polska. Reichenbach. Lipsk. Oku-pacja w Księstwie. Kampanja francuska. Wojsko polskie pod opieką Aleksandra. Kościuszko. Kongres wiedeński. Wskrze-szenie imienia polskiego.	
Unicestwienie polityczne Polski. Dążność do zagłady imie-nia Polski i Polaków. Nieobecność Europy. Losy trzech za-borów. Kryzys świadomości polskiej. Emigracja. „Na Woło-szczyznę“. Deputacja paryska. Sprzyśiężenie krajowe. Przy-gotowania powstańcze. Polityka Agencji. Akcja Jana Henryka Dąbrowskiego. Zwichnięte zamiary.	3		
ROZDZIAŁ II: LEGJONY I HASŁA POWSTAŃCZE		ROZDZIAŁ X: KRÓLESTWO POLSKIE W OKRESIE PRZEJ-SĆIOWYM (CZERWIEC-GRUDZIEŃ 1815)	93
Bonaparte a Polacy. Utworzenie legjonów. Plany dywer-syjne przeciw Austrii. Pierwszy zawód. Wyprawa Demiski. Sprawa reprezentacji narodowej. „Jeszcze Polska nie umarła“. Dalsze zawody. Klęski sprzyśiężenia krajowego. Dalsze służby legjonów. Kościuszko w Paryżu. Legjony w kampanji nea-politańskiej. Werona, Mantua, Trebbia. Legjon naddunajski. Zachwianie wiary we Francję. Hasło powstania własną siłą. Rozkład i likwidacja legjonów. San Domingo.	12	Zasady konstytucji. Rząd Tymczasowy. Konstancy. Kon-stitucja. Nominacje na główne urzędy.	
ROZDZIAŁ III: PRACA ORGANICZNA I POLITYKA CZAR-TORYSKIEGO		ROZDZIAŁ XI: OKRES PRÓBY I NADZIEI (1816—1820)	97
Przejsście od pracy spiskowej do pracy organicznej. Towa-rzystwo Przyjaciół Nauk. Eforat. Puławy. Aleksander I i dzia-łalność Adama Czartoryskiego. Uniwersytet Wileński. Liceum Krzemienieckie. Plan wskrzeszenia Polski pod berłem car-skiem. Załamanie się planu. Austerlitz i Jena.	50	Stosunek Aleksandra do Królestwa. Konstancy. Nowosilcow. Zajączek i Rada Administracyjna. Polityka wyznaniowa i szkolna. Sądownictwo. Rolnictwo. Sprawa włościańska. Mia-sta. Przemysł i handel. Wojsko. Budżety. Sejm r. 1818. Sejm r. 1820.	
ROZDZIAŁ IV: POWSTANIE NARODOWE 1806—1807 R.		ROZDZIAŁ XII: ZAŁAMANIE SIĘ NADZIEI WSPÓŁŻYCIA POLSKO-ROSYJSKIEGO (1820—1825)	108
Wystąpienie Dąbrowskiego. Ruch narodowy w Wielkopolsce. Plan berliński Napoleona. Oswobodzenie Warszawy. Decyzja księcia Józefa. Napoleon w Poznaniu. Odmowa Kościuszki. Manewr pułtuski. Napoleon w Warszawie. Rząd i wojsko. Kryzys iławski. Zabiegi Radziwiłła. Zabiegi Czartoryskiego. Wysiłek narodowy. Sprawa powstania na Litwie i Rusi. Frydland. Tylża. Geneza Księstwa Warszawskiego.	37	Ogólna zmiana frontu Aleksandra I. Zwalczenie sejmu. Sprawa rezygnacji Konstantego z następstwa tronu w Rosji i pomysły zawieszenia konstytucji. Artykuł dodatkowy. Reakcja w polityce wyznaniowej i szkolnej. Lubecki i jego polityka skarbowa. Sejm r. 1823.	
ROZDZIAŁ V: KSIĘSTWO WARSZAWSKIE		ROZDZIAŁ XIII: CZASY WRZENIA	114
Konstytucja lipcowa. Fryderyk August. Zawody, ciężary i zniechęcenie. Król w Warszawie. Dekrety grudniowe 1807 i sprawa chłopska. Umowa bajońska. Polacy w Hiszpanji. Upadek ducha. Nil desperandum. Pierwszy sejm. Przed wojną z Austrią.	49	Związki tajne. Wolnomularstwo Narodowe. Towarzystwo Patriotyczne. Układy z dekabrystami.	
ROZDZIAŁ VI: WOJNA POLSKO-AUSTRJACKA 1809 ROKU		ROZDZIAŁ XIV: POD RZĄDAMI MIKOŁAJA	128
Złudzenie co do bezpieczeństwa Księstwa. Zdradziecka umo-wa petersburska. Najazd austriacki. Raszyn. Oddanie stolicy i walka o przejście Wisły. Wojsko polskie w Galicji. Wejście Rosjan. Operacje pod Sandomierzem. Marsz na Kraków. Ro-zejm. Wznowiona kwestja polska. Pokój w Schönbrunnie.	60	Wstąpienie na tron Mikołaja. Sąd Sejmowy. Koronacja Mikołaja. Sejm r. 1830.	
ROZDZIAŁ VII: ZWIĘKSZONE KSIĘSTWO W PRZEDE-DNIU WIELKIEJ WOJNY O POLSKĘ		ROZDZIAŁ XV: ZABÓR PRUSKI	134
Położenie zwiększonego Księstwa. Sprawa konwencji prze-ciw odbudowaniu Polski. Fermenty przeciwnapoleońskie w Księstwie. Groźący zamach rosyjski. Przygotowania wo-jenne. Rozwój konfliktu z Rosją. Ruina materialna i próby naprawy. Drugi sejm Księstwa. Koncentracja „wielkiej armji“, sojusz z Prusami i Austrią. Wysiłek zbrojny Księstwa. Plan konfederacji. Roboty polsko-rosyjskie. W przededniu wojny.	69	Wielkopolska. Prusy Zachodnie.	
ROZDZIAŁ VIII: WIELKA WOJNA, KONFEDERACJA GE-NERALNA KRÓLESTWA POLSKIEGO I KATASTROFA KSIĘSTWA		ROZDZIAŁ XVI: GALICJA	141
Plan napoleoński i zamiary Rosjan. Działania wojenne na Litwie. Napoleon w Wilnie. Konfederacja generalna Kró-lestwa Polskiego. Organizacja Litwy. „Wielka armja“ na rubieży Rzeczypospolitej. Zagrożone Księstwo. Smoleńsk, Mo-żajsk, Moskwa. Powtórnie zagrożone Księstwo. Marsz Czi-czagowa. Odwrót. Przesilenie w polityce polskiej. Napoleon w Warszawie. Powrót wojska i jego odbudowa. Odstepstwo austriackie i ewakuacja stolicy. Rząd i wojsko w Krakowskiem. Przełom w opinji na stronę Rosji. Decyzje Poniatowskiego.	78	Sejm stanowy. Rządy biurokracji. Położenie gospodarcze. Szkolnictwo. Polityka wyznaniowa. Nastroje ludności.	
ROZDZIAŁ IX: WSKRZESZENIE IMIENIA POLSKIEGO		ROZDZIAŁ XVII: WOLNE MIASTO KRAKÓW	145
Cesarz Aleksander, Prusy i Księstwo Warszawskie. Wystą-pienie Czartoryskiego. Podziałowa konwencja kaliska. Wy-	85	Geneza. Konstytucja. Stronnictwa. Kryzys r. 1827 i jego następstwa.	
		ROZDZIAŁ XVIII: WYBUCH POWSTANIA	148
		Sprzyśiężenie Wysockiego. Odgłosy rewolucji lipcowej w Pol-sce. Noc listopadowa. Rada Administracyjna.	
		ROZDZIAŁ XIX: DYKTATURA	157
		Zawód układów z Rosją. Upadek dyktatury.	
		ROZDZIAŁ XX: DETRONIZACJA. PIERWSZE WALKI	160
		Manifest detronizacyjny. Prawo o wodzu naczelnym. Rząd Narodowy. Przygotowania do wojny. Finanse. Starania za-granicą. Wkroczenie wojsk rosyjskich. Pierwsze potyczki. Bitwa pod Wawrem. Ciężkie położenie Rządu Narodowego. Bitwa pod Grochowem.	
		ROZDZIAŁ XXI: OKRES POWODZEŃ POWSTANIA	167
		Przygotowania Dybicza do przeprawy. Powstanie Litwy. Skrzynecki. Ofensywa polska. Odwrót Dybicza do Siedlec.	
		ROZDZIAŁ XXII: CZĘŚCIOWE NIEPOWODZENIA POLA-KÓW	173
		Katastrofa Dwernickiego. Przegrana Sierawskiego. Chrza-nowski. Wyprawa na gwardję. Ostrołęka.	
		ROZDZIAŁ XXIII: ZAŁAMANIE SIĘ POWSTANIA	180
		Położenie wojskowe po Ostrołęce. Sprawa reformy rządu. Wyprawa Iysobycycka. Katastrofa Giełguda. Marsz Paskiewicza nad dolną Wisłę. Działania armji polskiej przeciw Gołowi-nowi. Rüdiger w Sandomierskiem. Nad Bzurą. Odebranie dowództwa Skrzyneckiemu.	
		ROZDZIAŁ XXIV: UPADEK POWSTANIA	186
		Wypadki 15 sierpnia. Krukowiecki. Wyprawa Ramorina. Szturm Warszawy. Upadek powstania.	

- ROZDZIAŁ XXV: CZASY WIELKIEJ EMIGRACJI** Str. 193
- Przejsie granicy. W Austrii i Prusiech. Mordy pruskie. Elbląg, Fischau, Grudziądz, Gdańsk. Przejsie przez Niemcy. Komitet Franko-Polski. We Francji, w Belgii i w Anglii. Charakterystyka emigracji. Zakłady emigracyjne. Prawo o wychodźcach z 21. IV. 1852. Sprawa amnestji. Przemiana z żołnierza w polityka. W Paryżu. Komitety B. Niemojowskiego i J. Lelewela. Nadzieje na pomoc obcą. Układy z republikanami. Opozycja przeciw komitetowi Lelewela. Rada Generałów. Polityka zakładów. Komitet gen. Dwernickiego. Sejm na emigracji. Stronictwo ks. A. Czartoryskiego. Sprawa polska w Anglii, w parlamencie londyńskim i paryskim. Towarzystwo Literackie w Paryżu. Polacy w wojsku belgijskiem, w legji cudzoziemskiej w Afryce i w Hiszpanji. Plan legionu polskiego w Portugalji. Dembiński w Egipcie. Akt przeciw ks. Adamowi Czartoryskiemu. „Pismo okolne“ M. Mochnackiego z Auxerre. Związek Jedności Narodowej. Instytucje oświatowe i dobroczynne, organizowane przez monarchistów. Wolnomularze i węglarze na emigracji. Zaliwski i komitet „Zemsty Ludu“. Wyprawa Zaliwskiego. Prześladowania w zaborze rosyjskim i austriackim. Rewolta we Frankfurcie. Legion polski w Szwajcarji. Tajne Towarzystwo Przyjaciół Ludu i Praw Człowieka i Obywatela. Wyprawa sabaudzka. Kampanja dyplomatyczna przeciw Szwajcarji. „Młoda Europa“. Dzieje „Młodej Polski“. Konfederacja Narodu Polskiego. „Ogół Londyński“. „Lud Polski“ na emigracji. Zjednoczenie Emigracji Polskiej. Towarzystwo Demokratyczne Polskie. Demokracja XIX w. Stronictwo Wojskowe. Monarchiści. Towarzystwa naukowe. Rozwój ideowy emigracji. Mesjanizm. Walka stronictw.
- ROZDZIAŁ XXVI: ZABÓR ROSYJSKI 1831—1846 R.** 234
- Mikołaj I. Paskiewicz. Represje po upadku powstania. Statut organiczny. Münchengrätz. Kalisz. Mikołaj I w Warszawie. Nauka i oświata. Stan społeczeństwa. „Ziemie zabrane“. Kościół. Unicy. Panslawizm. Administracja. Komisje śledcze. Policja. Emisarjusze. Węglarze. Stowarzyszenie Ludu Polskiego. Szymon Konarski. Świętokrzyżcy. Związek Narodu Polskiego. Ks. P. Ściegienny. Sybir.
- ROZDZIAŁ XXVII: ZABÓR AUSTRIACKI 1831—1845 R.** 247
- Galicja wobec powstania listopadowego. Biurokracja. Wojsko. Kler. Arystokracja. Szlachta. Chłopi. Stosunki na wsi galicyjskiej. Miasta. Przemysł i handel. Szkoły. Życie naukowe i artystyczne. Sądownictwo. Sejm. Sprawa uwłaszczenia chłopów. Stowarzyszenia tajne. Węglarze. Sprawa Zaliwskiego. Stowarzyszenie Ludu Polskiego. Inne towarzystwa tajne.
- ROZDZIAŁ XXVIII: RZECZPOSPOLITA KRAKOWSKA** 257
- Polityczne i ekonomiczne warunki Rzpltej Krakowskiej. Represje po rewolucji listopadowej. Zmiana konstytucji krakowskiej w roku 1835. Tajny układ berliński z 14 października 1835 r. Okupacja Krakowa w roku 1836. Protesty Anglii i Francji. Zmiany w ustroju i władzach Krakowa. Ewakucja Krakowa 21 lutego 1841 r. Rządy ks. Schindlera.
- ROZDZIAŁ XXIX: ZABÓR PRUSKI 1831—1848 R.** 260
- Polityka germanizacyjna E. Flottwella po r. 1831. Koloniści, germanizacja w urzędach, sądach i szkołach. Miasta i powstawanie polskiego mieszczaństwa. Walka rządu przeciw Kościołowi Katolickiemu. Zatarg z arcyb. Duninem. Sprawa ks. Rongego i Czerskiego. Zmiany w stosunku do Polaków po wstąpieniu na tron Fryderyka Wilhelma IV. Rozwój W. Ks. Poznańskiego. Konserwatyści, liberali i demokraci poznańscy. Marcinkowski, Libelt, Moraczewski. Tajne stowarzyszenia polskie. Emigranci z Królestwa Polskiego. H. Kamiński i E. Dembowski. Wpływy filozofji na ideologję współczesną. Stosunek do Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. Komitet Poznański i Związek Plebejusów.
- ROZDZIAŁ XXX: ROK 1846** 268
- L. Mierosławski w Poznaniu i Krakowie. Plany powstańcze, rozwój sprysiężenia. Aresztowania w Poznaniu. Proces polski w Berlinie. Rewolucja w Krakowie. Manifest z 22. II. 1846 r. Wyprawa do Bochni. Benedek pod Gdowem. Śmierć Dembowskiego. Przyłączenie Krakowa do Austrii. Rzeź galicyjska. Śmierć Wiśniowskiego i Kapuścińskiego. Sprawa biskupa Wojtarowicza. Rok 1846 w zaborze rosyjskim.
- ROZDZIAŁ XXXI: WIOSNA LUDÓW NA ZIEMIACH POLSKICH** 278
- Ton religijno-narodowy propagandy polskiej po r. 1846 w Wielkiem Księstwie Poznańskim. Wybuch rewolucji na zachodzie. Rosja a Prusy w r. 1848. Powstanie w Poznańskim. Książ, Miłostaw i Września. Zgniecenie rewolucji. Stan Galicji po r. 1846. Bombardowanie Krakowa 26 kwietnia 1848 r. Sprawa polska w Wiedniu. Akcja biurokracji galicyjskiej. Kwestja ruska. Pożar we Lwowie. Zjazd w Wro-
- ławiu. Zjazd Słowiański w Pradze. Paryż w r. 1848. Polacy w Piemontcie, w Rzymie i na Sycylii. Gen. Mierosławski w Badenie. Udział Polaków w rewolucji węgierskiej. Rok 1848 w zaborze rosyjskim.
- ROZDZIAŁ XXXII: POLSKA W OKRESIE WPŁYWÓW NAPOLEONA III I ODRODZENIA WŁOCH 1849—1862** 289
- Emigracja we Francji II cesarstwa. Zmartwychwstańcy. Towianizm. Komitet Demokracji Europejskiej w Londynie. Koło Polskie w Paryżu. Wojna krymska. Kozacy sultańscy Czajkowskiego. Dywizja polska na Wschodzie. Sprawa polska 1854—6. Echa wojny w zaborze rosyjskim. Reakcja w zaborze pruskim. Liga Polska. Bonin, Puttkamer i Baerensprung. A. Gołuchowski namiestnikiem Galicji i austriackim ministrem. Sejm i społeczeństwo galicyjskie. Królestwo polskie i „ziemie zabrane“ po wojnie krymskiej. Aleksander II. Towarzystwo Rolnicze. Sprawa agrarna i kwestja żydowska. Konspiracja demokratyczna. Polacy wobec wojny 1859 i w wyprawie Garibaldiiego na Sycylii. Szkoła wojskowa w Genui i Cuneo. Załamanie się L. Mierosławskiego. Układy londyńskie. Adam ks. Czartoryski.
- ROZDZIAŁ XXXIII: STAN KRÓLESTWA POLSKIEGO W DOBIE PRZED REWOLUCJĄ** 307
- Wojna krymska — koniec św. przymierza. Wytyczne polityki rosyjskiej za Aleksandra II — polityka monarchiczna i antypolska. Niezałatwione sprawy w Królestwie — włościana, kwestja miast i żydów. Rozwój sieci kolejowej i wzrost kapitałów. Pierwsze koncepcje rządowe. Towarzystwo Rolnicze warszawskie. Andrzej hr. Zamoyski i jego program społeczny i polityczny. Myśl oczyszczowania w Królestwie. Program uwłaszczenia i widmo rewolucji socjalnej w Rosji. Sprawa ugody polsko-rosyjskiej. Sprawy zagraniczne — kongres dla kwestji narodowościowej na widnokrzęgu. Cesarz Napoleon III i jego stosunek do Polski i do Polaków. Wizyta ks. Napoleona u cesarza Aleksandra w Warszawie. Polityka Aleksandra przyjaźni z Francją i ustępstw dla Polaków. Hasło emigracji przeciw pojednaniu z Rosją. Nastroj opozycyjny warstwy miejskiej i duchowieństwa. Podniesienie się nastroju opozycyjnego i u szlachty po wojnie włoskiej.
- ROZDZIAŁ XXXIV: FERMENTY PRZEDREWOLUCYJNE W WIELKIEM KSIĘSTWIE POZNAŃSKIM I W GALICJI** 319
- Nieprawne wcielenie W. Ks. Poznańskiego w r. 1848 do Niemiec. Stosunki ludnościowe i narodowościowe w zaborze pruskim. Stan gospodarczy Polaków. Stosunki polityczne. Założenie Koła Polskiego w Berlinie. Trybuna sejmowa dla obrony praw narodowych Polaków. Niegolewski i jego formuła polityki Koła Polskiego w sejmie pruskim. Polska zjednoczona w granicach roku 1772. Sprawa wyrażenia tej formuły w adresie sejmowym po wstąpieniu na tron króla Wilhelma I. System rządów w zaborze austriackim w pierwszych latach panowania cesarza Franciszka Józefa, absolutystyczno-wojskowy. Ks. Leon Sapieha i praca nad podniesieniem gospodarczym Galicji. Prądy serwilistyczne wśród szlachty. Namiestnik Gołuchowski i pierwsze przełamanie zakusów germanizacyjno-centralistycznych Wiednia. Obudzenie się społeczeństwa i dyplom październikowy Gołuchowskiego. Adres Smolki do Wiednia i zapowiedź patentu lutowego przez Schmerlinga.
- ROZDZIAŁ XXXV: MŁODZIEŻ I OBUDZENIE NARODOWE W „KRAJU ZABRANYM“** 325
- Żywioł polski na Litwie i na Rusi reprezentowany głównie przez szlachtę. Sprawa narodowa polska ludziana w masach ludności ze sprawą katolicyzmu. Ubytek ludnościowy żywiołu polskiego pod naciskiem prześladowań religijnych. Sprawa unicka i małżeństw mieszańych — katolików z prawosławianymi. Przywileje szlachty — gwarancją stanu posiadania polskiego. Brak szkół i upadek oświaty. Obudzenie się społeczeństwa po wojnie krymskiej. Adresy marszałków szlachty i odpowiedzi na nie cesarza Aleksandra II. Sprawa oswobodzenia włościan w Cesarstwie, zainicjowana przez szlachtę litewską. Wynik jej — ukaz 1861 roku. Zbliżenie się szlachty w „kraju zabrany“ do szlachty w Królestwie na gruncie pracy organizacyjnej. Młodzież jako pierwiastek rewolucyjny. Młodzież kijowska i petersburska. Zygmunt Sierakowski i Jarosław Dąbrowski. Kółko petersburskie. Pismo „Słowo“ i pierwsza sprawa polityczna jego redaktora, Józefa Ohryzki, na gruncie petersburskim.
- ROZDZIAŁ XXXVI: PIERWSZE KÓŁKA MŁODZIEŻY WARSZAWSKIEJ** 329
- Zawiazki organizacji konspiracyjnej wśród młodzieży warszawskiej w zakładach wyższych naukowych. Bratnia Pomoc i kółko młodzieży w Akademji Medycznej. Pierwsze zatargi z władzą naukową i policyjną. Edward Jurgens i wpływ jego na młodzież. Koło Narcyza Jankowskiego, jako przysposobienie młodzieży wojskowe. Poszukiwanie wodza i kierunku

poza krajem, na emigracji. Młodzież zagraniczna i rozbieżne ogniska jej orientacji emigracyjnej. Mierosławski i Elżanowski. Jan Kurzyna, jako łącznik między generałem Mierosławskim a kołami rewolucyjnymi w kraju. Powstanie Kapituły. Karol Majewski i jego stosunki z Kurzyną i Mierosławskim. Rola i dążność Majewskiego w organizacji spiskowej kraju. Walka między emigracją a krajem o wpływ niepodzielny na ster organizacji.	Str.	Zamachy na niego. Sprawa polska odosobniona w Europie. Bezwzględne represje Konstantego. Naród zrewolucjonizowany.	Str.
ROZDZIAŁ XXXVII: REWOLUCJA LUTOWA W WARSZAWIE 1861 R.	333	ROZDZIAŁ XLI: ORGANIZACJA POWSTANIA W KRÓLESTWIE	360
Pojedynek między Napoleonem III a Aleksandrem II na tle sprawy narodowościowej. Zamierzony kongres europejski i nadzieje, z nim związane, ks. Adama Czartoryskiego. Cesarz, dwór tuilleryjski a Polacy. Hr. Cavour wydziera Napoleonowi rozwiązanie sprawy włoskiej. Wyprawa Garibaldiego na Sycylię. Pierwsze symptomy zachwiania się przyjaźni rosyjsko-francuskiej. Okólnik Muchanowa, ograniczający działalność Towarzystwa Rolniczego. Odpowiedź nań — manifestacja na pogrzebie generałowej Sowińskiej. Zjazd październikowy trzech orłów czarnych w Warszawie — demonstracja przeciw Francji i Napoleonowi. Pierwszy obchód listopadowy w Warszawie — trójdzielnicowy. Przygotowania akcji wojskowej poza krajem. Legia międzynarodalna pod wodzą Garibaldiego i udział w niej zamierzony Polaków pod wodzą Mierosławskiego. Akcja organizacyjna Jurgensa i Majewskiego w kraju. Celem jej wciągnięcie do ruchu szlachty i Towarzystwa Rolniczego. Przypieszenie rozwiązania sprawy włoskiej. Sesja lutowa Towarzystwa Rolniczego i przygotowania na tę chwilę organizatorów ruchu. Manifestacje w rocznicę bitwy pod Grochowem. Walka o uwłaszczenie włościan i o adres z żądaniem reform do cesarza. Opór Zamoyskiego i Komitetu Towarzystwa Rolniczego. Strzały na Krakowskim Przedmieściu i pięć ofiar. Uchwalenie adresu i delegacja obywatelska na Zamku. Ks. Gorczakow kapituluje i skłania do kapitulacji cesarza. Nadanie reform Królestwu — ukaz z 25 marca. Zamoyski, jako kandydat rządu — odmawia. Wybór Wielopolskiego. Jego dwie enuncjacje — do duchowieństwa i do szlachty. Zamknięcie Towarzystwa Rolniczego na żądanie Wielopolskiego i masakra na placu Zamkowym. „Ocalony w krwawem starciu porządek publiczny...“ — mowa Wielopolskiego. Dwa oblicza rewolucji w Polsce — walka zewnętrzna z obcym najazdem i walka wewnętrzna — z programem Wielopolskiego.		Dziewięć artykułów Komitetu Centralnego. Jego skład — zmienny. Szwarce i Narzyski. Plany Mierosławskiego zagraniczne — rozbite. Sprawa naczelnego wodza. Dyktatura czy rząd narodowy? Emigracja rozszerza własne spory na kraj. Sprawa włoska. Rola Zamoyskiego i adres obozu „białych“. Stosunek „białych“ i duchowieństwa do Komitetu Centralnego.	
ROZDZIAŁ XXXVIII: OKRES DEMONSTRACJI I STAN WOJENNY	343	ROZDZIAŁ XLII: PRZYGOTOWANIA W INNYCH DZIELNICACH I MIĘDZYKRAJOWE	365
Konspiracja powszechna w kraju. Zamoyskiego opozycja. Wielopolskiego reforma włoska. Słabe widoki akcji legijonowej Mierosławskiego. Żywiół miejski występuje czynnie na arenę życia stołecznego. Straż Obywatelska i pierwsza organizacja dziesiątkowa. Komitet Miejski. Mężowie zaufania na prowincji i „młoda szlachta“ po rozwiązaniu Towarzystwa Rolniczego. Sprawa wyborów do rad miejskich, powiatowych i gubernjalnych. Delegacja Narodowa. Związek organizacyjny „białych“. Mandat wrześniowy do wyborców. Manifestacje w Horodle i w Warszawie. Zamknięcie kościołów. Zmiana namiestników. Poprawa sytuacji domowej i zagranicznej w Rosji. Teror moskiewski w Warszawie. Powstanie Dyrekcji „białych“. Cel jej — rozbięcie obozu rewolucyjnego, czyli t. zw. „czerwonych“.		Galicja i Poznańskie wobec przygotowań powstańczych. Młodzież na emigracji a powstanie. Przygotowania na Litwie i w Rusi. Stosunki Komitetu Centralnego z rewolucyjną demokracją międzynarodową. Mierosławski krytykuje porozumienie z rewolucjonistami rosyjskimi. Propozycja Komitetu Centralnego — objęcia dyktatury przez Mierosławskiego w kraju. Mierosławski wicherzy.	
ROZDZIAŁ XXXIX: POWSTANIE KOMITETU CENTRALNEGO	350	ROZDZIAŁ XLIII: O TERMIN I PLAN WOJENNY POWSTANIA	371
Stan podminowany rewolucją w kraju. Wielopolski w Petersburgu. Cel, do jakiego służył Aleksandrowi II i ks. Gorczakowowi. Jego program. Przyjaciele margrabiego. Nominacja ks. Felińskiego na arcybiskupa warszawskiego i jego misja. Projekt Wielopolskiego rozdziału władz — cywilnej i wojskowej w Królestwie. Groźne położenie na bliskim Wschodzie. Polityka Rosji pansławistyczna. Nominacja w. ks. Konstantego na namiestnika Królestwa. Strona jej dyplomatyczna i domowa. Cel — walka z rewolucją w Królestwie. Stan wojenny za rządów gen. Lüdersa i rozrost sprzysiężenia w kraju. Komitet Centralny „Kwietniowy“ (Chmielińskiego). Jarosław Dąbrowski: spiszek oficerów rosyjskich. Jego fiasko. Obalenie Komitetu „Kwietniowego“. Komitet Centralny „Czerwcowy“. Wyrok w procesie wojskowym i zamach Potjebni na Lüdersa. Wystąpienie w. ks. Konstantego do Warszawy.		Geneza poboru listopadowego. Wielopolski autorem branki, nie poboru. Wrażenie jej ogłoszenia w kraju. Dekret Komitetu Centralnego. Nacisk Komitetu Miejskiego na Centralny. Zmiany w jego składzie. Różne opinie w Komitecie. Termin powstania oznaczony na chwilę poboru. Plan powstania. Armia powstańcza. Zakres działania i organizacja teatru wojny. Plan dyzlokacji poborowych. Plan Padlewskiego koncentracji. Broń i amunicja. Katastrofalne aresztowania. Moment przełomowy w dziejach Komitetu Centralnego. Rola Awejd. Komitet w nowym składzie. Decyzja powstania. Plan Jarosława Dąbrowskiego.	
ROZDZIAŁ XL: WALKA WIELOPOLSKIEGO Z OBOZEM „BIAŁYCH“ I „CZERWONYCH“	355	ROZDZIAŁ XLIV: BRANKA I DYKTATURA MIEROSŁAWSKIEGO	377
W. ks. Konstanty i reformy liberalne w Rosji. Sprawa Truwellera. Rola Konstantego w Królestwie. Zamach Jaroszyńskiego i próba pogodzenia Wielopolskiego z Zamoyskim. „Biali“ i „czerwoni“. Rozbięcie wśród obozu „białych“. Nieprzejednanie „czerwonych“. „Strażnica“. Ucisk polityczny, przeprowadzony rękami urzędników polskich. Kreatury Wielopolskiego. Wielopolski ślepem narzędziem rządu rosyjskiego.		Różnica w zapatrywaniach „białych“ i „czerwonych“ na brankę i powstanie sprowadza się do kwestii terminu i taktyki. Zjazd obozu „białych“ trójzaborowy. Głowa Dyrekcji — Kronenberg. Cel i rezultaty zjazdu „białych“. Branka wyznaczona na 15 stycznia. Zjazd komisarzy wojewódzkich wzywa Komitet Centralny do decyzji. Przygotowania wojskowe. Dyzlokacja wyznaczona na 16 stycznia. Naprężenie dnia 13 i 14 stycznia. Pobór w nocy z 14 na 15 stycznia. Komitet Centralny wobec tego faktu. Posiedzenie z dnia 16 stycznia i oznaczenie terminu powstania. Pierwsze wrażenia branki. Tworzenie się Rządu Narodowego. Awejde. Manifest powstańczy. Dekrety o uwłaszczeniu i ich skutki. Niemila wiadomość. Pierwsze rozczarowania margrabiego. Komitet uchwała dyktaturę Mierosławskiego. Wahanie się Mierosławskiego i ostateczne przyjęcie dyktatury. Warunki dyktatora. „Wozy wojenne“ Mierosławskiego i jego zarozumiałość. Dyktatura dowodem słabości Rządu Narodowego.	
		ROZDZIAŁ XLV: NOC 22/23 STYCZNIA I JEJ SKUTKI — WOJSKOWE I DYPLMATYCZNE	384
		Rewolucja moralna a insurekcja. Wybuch w nocy z 22 na 23 stycznia. Walka tajna przeradza się w walkę jawną. Pierwsze starcia. Siła i uzbrojenie powstańców. Stan liczebny wojska rosyjskiego w Królestwie. Natężenie walki największe na Podlasiu, które staje się centrum teatru działań. Wrażenie zagranicą. Środki zapobiegawcze Prus. Akcja dyplomatyczna Bismarcka, zakończona konwencją z Rosją z 8 lutego 1863 r. Stanowisko Austrii. Napoleon III a powstanie. Konwencja rosyjsko-pruska zmienia sytuację międzynarodową. Wewnętrzne trudności Bismarcka. Noty: francuska do Rosji, angielska do Prus. Memorjał ks. Plon-plon do cesarza Napoleona. Odpowiedź nań cesarza i akcja tegoż dyplomatyczna. Góra rodzi mysz. Projekt tajnego porozumienia francusko-austriackiego i projekt tajnego układu między Francją a Austrią. „Imbroglia“ Napoleona III.	
		ROZDZIAŁ XLVI: DYKTATURA LANGIEWICZA	395
		Bierność „białych“ wobec powstania. Koncentracja wojsk rosyjskich. Moskwa bierze inicjatywę wojny w swe ręce. Atak na Węgrów. Bitwa pod Siemiatyczami i pod Myszyniecem. Akcja Langiewicza w Sandomierskiem i Krakowskiem. Powstanie zakreślone do granic zaboru rosyjskiego. Odezwa Komitetu Centralnego z 7 lutego pióra Gillera. Neutralność dwóch innych zaborów. Akcja komitetów krakowskiego i lwowskiego (sapieżyńskiego) w Galicji. Komitet Działyńskiego w Poznańskiem. Akcja wojenna Mieleckiego i Taczanowskiego. Bitwy pod Biniszewkiem, Dobrosławiem, pod Pyzdrami i Ignacem. Likwidacja komitetu Działyńskiego w zaborze pruskim. Powstanie Wydziału zarządzającego prowincjami Litwy. Rząd Narodowy ustala swą siedzibę w Warszawie. Przybycie Mierosławskiego na teatr walki. Bitwy	

pod Krzywosądzem, Trojczkami i Nową Wsią i koniec dyktatury Mierosławskiego. Proklamacja dyktatorem Langiewicza w Goszczy. Mistyfikacja Rządu Narodowego. Instrukcja Biura paryskiego dla Krakowa i zwrot „białych“ w kierunku powstania. Źródłem natchnienia „Palais Royal“ i szef kancelarii cesarza Napoleona — Mocquard. Pertrakcje z Komitetem Centralnym. Zjazd „białych“ w Krakowie uchwała dyktaturę Langiewicza. Bitwa pod Grochowiskami i narada wojenna w Węlczu. Langiewicz opuszcza obóz i panika wśród powstańców. Aresztowanie i internowanie dyktatora w Tarnowie. Bobrowski podejmuje władzę w imieniu Rządu Narodowego. Pojedynek z Grabowskim i strata Bobrowskiego dla powstania.

ROZDZIAŁ XLVII: OD KOMITETU CENTRALNEGO DO RZĄDU NARODOWEGO

Załamanie się rewolucji w Królestwie od chwili wejścia „białych“ do Rządu Narodowego. Upadek ducha w Rządzie. Wzrost sympatyj ku powstaniu w masach ludowych. Dekret o uwłaszczeniu i jego wykonanie. Skład Komitetu kwietniowy. Przewaga dyplomacji nad wojną. Proklamacja Rządu Narodowego. Instrukcje z Paryża dla powstania. Stosunek drugiego cesarstwa do Rosji. Balon próbny — stworzenie królestwa dla w. księcia Konstantego. Partja katolicka w Wiedniu i plany sekundogenitury austriackiej. Oficjalna polityka cesarza Franciszka Józefa i hr. Rechberga. Formułka austriacka współdziałania z Francją i Anglią w sprawie polskiej. Chybiona misja ks. Metternicha w Wiedniu. Rozczarowanie w Paryżu. Zachwiane stanowisko w. ks. Konstantego i Wielopolskiego w Warszawie. Wizyty hr. Adlersberga i w. księcia Badeńskiego. Akcja „białych“ na terenie Rady Stanu. Złożenie mandatów przez niezależnych członków, przedstawicieli obywatelstwa. Stanowisko ks. arcybiskupa Felińskiego w tej sprawie. Akcja na terenie międzynarodowym. Mowa ks. Napoleona w Senacie i rozdźwięk między nim a cesarzem. Przyjazd do Warszawy i misja hr. Berga. Démarche mocarstw zachodnich w Petersburgu. Akt amnestji dla powstańców, odrzucony przez Rząd Narodowy. Powstanie wiosenne na Litwie i jego bojownicy: Narbutt, Kołyszko, ks. Mackiewicz. Ekspedycja morska. Akcja Sierakowskiego i Zwierzdowskiego. Powstanie na Rusi. „Złota hramota“. Różycki — zwycięzca z pod Salihy. Teror murawjewowski na Litwie. Śmierć Padlewskiego. Koniec okresu bohaterstwa w powstaniu.

ROZDZIAŁ XLVIII: PRZEWRÓT ZIELONO-ŚWIĄTECZNY

Stanowisko rządu J. K. Mości Wiktorji. Depesza lorda Russela do lorda Cowley'a. Koncepcja uznania przez mocarstwa powstania za wojnę narodową. „Dwa języki“ Anglii. Francuski projekt kongresu europejskiego. Dyplomacja Wł. ks. Czartoryskiego. Petycje hr. Shatesbury i odpowiedź na nią lorda Russela. Obawy Austrii. Dyplomacja hr. Rechberga. Odbudowanie Polski największym złem dla Austrii. Przewidywania wojskowe hr. Degenfelda. Stanowisko Franciszka Józefa. Program austriacki. Sześć punktów interwencji trzech mocarstw. Triumf hr. Rechberga. Nastroje wojownicze w Petersburgu. Dyplomacja Bismarcka. Klęska dyplomacji Napoleona. Powstanie manifestacją dla poparcia interwencji mocarstw. Sytuacja korzystna dla Rosji. Anglia trąbi na odwrót. Czy Rząd Narodowy istnieje rzeczywiście? Trzy opinie o rządzie tajnym w Polsce. Rząd i jego pieczęć. Naród cały pod bronią. Zamach na Rząd Narodowy. Rola Mierosławskiego. Pieczęcie przechodzą do rąk opozycji. Zajęcie skarbu Królestwa Polskiego. Trudności utworzenia nowego rządu. Trybunał rewolucyjny. Maszyna rządowa staje na przeciąg prawie trzech tygodni. Karol Majewski trzyma klucz od... skarbcza. Rząd ustępuje 10 czerwca. Konaszachy. Powstanie nowego rządu 12 czerwca. Losy zdobytych milionów. Program Majewskiego. „Współpraca“ Czartoryskiego z Mierosławskim triumfem nowego rządu. Dwuznaczna rola Majewskiego.

ROZDZIAŁ XLIX: INTERWENCJA MOCARSTW I RZĄD CZERWCOWY

Skarbowość Rządu Narodowego. Dochody z podatków — „ofiary narodowej“ — i pożyczek bankierskich. Pożyczka wewnętrzna: przymusowa i dobrowolna. Komisja długu narodowego w Paryżu. Kwota, zajęta w Komisji Skarbu. Wojsko. Oficerowie sztabowi. Kierownictwo Wydziału Wojny. Dekret o wojsku z 23 czerwca i komentarz do niego Gillera. Sprawa pospolitego ruszenia — dekret z 29 kwietnia i późniejsze. Krytyka wojskowa tych dekretów. Względę specjalne przy ich wydawaniu. Sprawa broni. Komisja w Liège. Transporty i koszty zakupu broni. Bilans wojny pod koniec sierpnia i w połowie września. Walki Trąmpczyńskiego, Kruka i Taczanowskiego. Rola Galicji w organizacji wojennej powstania. Komitety: krakowski i lwowski. Rola w tym drugim ks. Adama Sapiehy. Wyprawa na Radziwiłłów i klęska organizacji galicyjskiej. Przyczyny jej: armja maruderów i uciekinierów, utrata broni i upadek ducha w oddziałach.

Str.

Sposób prowadzenia walki „autonomiczny“, zgodny z życzeniem rządu austriackiego. Organizacja i udział w powstaniu Prus Wschodnich i Zachodnich. Organizacja Wielkopolski. Wszechwładza Rządu Narodowego w Królestwie i w Warszawie. Opinia o powstaniu mr. Oliphanta i ks. Montebelli. Rozwój prasy nielegalnej. Rola i pozycja hr. Berga wobec w. księcia i powstania. Upadek całkowity systemu Wielopolskiego. Jego urlop i wyjazd zagranicę. W. ks. Konstanty, jako podejrzany u rządu rosyjskiego w Warszawie. Odpowiedź ks. Gorczakowa z 13 lipca na noty trzech mocarstw. Zwrot w polityce zagranicznej i polskiej wicekanclerza. Poparcie, udzielone mu przez prasę i opinię publiczną rosyjską. Porażka dyplomatyczna mocarstw zachodnich i stanowisko opinii publicznej wobec niej. Cofanie się Anglii. Hr. Rechberg paraliżuje zamiary wojenne Francji. Projekt francuski noty identycznej trzech mocarstw do Petersburga. Anglia go odrzuca, powołując się na odmowę Austrii. Korona polska dla arcyksięcia austriackiego, nieprzyjęta przez Franciszka Józefa, ani przez hr. Rechberga. Warunki zawieszenia broni w walce powstańczej ze strony Rządu Narodowego — odrzucone przez Rosję. Zabiegi ks. Wł. Czartoryskiego o pomoc Austrii. Nota Rządu Narodowego z 28 sierpnia, zrzekająca się natychmiastowego posiadania Galicji. Sympatje dla powstania i pomoc papieża Piusa IX — religijna. Zmiana orientacji politycznej cesarza Napoleona — od Austrii do Prus. Próba nawiązania stosunków z Rosją. Przesunięcie się punktu ciężkości od sprawy polskiej do sprawy szlezwicko-holsztyńskiej. Współdziałanie Prus i Austrii na gruncie sprawy polskiej. Próba rozszerzenia i przeniesienia go na sprawę niemiecką związkową. Zmiana konjunktury międzynarodowej na niekorzystną powstania. Nowe natchnienia insurekcyjne z „Palais Royalu“ w celu przeciągnięcia walki przez zimę aż do wiosny.

Str.

ROZDZIAŁ L: RZĄD WRZEŚNIOWY

Odwwołanie w. ks. Konstantego z Warszawy. Wyjazd ks. Montebelli z Petersburga na urlop. Stosunek Romanowów do sprawy polskiej. System namiestnikowski hr. Berga. „Kat Królestwa i Warszawy“. Oznaki znuzenia Rządu czerwcowego. Nawiązanie stosunków z opozycją. Plan Majewskiego oczyszczenia Warszawy z elementów rewolucyjnych. Jego niepowodzenie. Stanowisko i program opozycji. Wyroki śmierci na dwóch członków Rządu. Oddanie pieczęci pod groźbą tych wyroków. Nowy Rząd wrześniowy. Chmieleński naczelnikiem m. Warszawy. Zamach bombowy na hr. Berga. Puryfikacja Rządu wrześniowego przez Dobrowolskiego. Skład jego mieszany — mieszczański. Nadzieje na zjawienie się człowieka centralnego. Przybycie do Warszawy Traugutta.

ROZDZIAŁ LI: DYREKTORJAT TRAUGUTTA

Życiorys Traugutta. Udział jego w powstaniu. Pierwsze zetknięcie się z Rządem Narodowym. Przenaczonej na wodza wyprawy litewskiej. Tymczasowa misja wojskowa zagranicę. Pobyt Traugutta w Galicji i konferencje jego z naczelnikami tamtejszymi wojskowymi. Wyjazd do Paryża i misja jego dyplomatyczna. Raport Traugutta do Rządu Narodowego z d. 8 września. Wizyta Traugutta w „Palais Royalu“. Opinia Traugutta o Komitecie paryskim. Polityka jego opierania się na własnych siłach. Powrót do Warszawy i objęcie dyrektorjatu. Podstawa działania — idea narodowa. Dekret z 15 grudnia o utworzeniu armji. Pogorszenie się sytuacji zagranicznej. Cofnięcie się Anglii i Austrii od interwencji. Mowa Napoleona III z 5 listopada do Senatu. Myśl pacyfikacji Europy zapomocą kongresu. Polityka przyjaźni z Prusami — Ren za Wisłę — i jej ostateczna klęska.

ROZDZIAŁ LII: SPADEK POLITYCZNY POPOWSTANIOWY

Obsługa dyplomatyczna Traugutta. Postulaty jego stawiane Francji. Krytyka jego polityki interwencyjnej tejsze. Stosunek Traugutta do polityki Prus i Austrii. Kampanja zimowa r. 1863/4. Nowa strategia powstańcza. Jej częściowe powodzenie. Zweźnianie się podstawy materialnej powstania. Przesunięcie się punktu ciężkości walki ze szlachty na lud. Stosunek Traugutta do Mierosławskiego i partji. Reakcja w społeczeństwie i demoralizacja w szeregach organizacji. Odkrycie pierwszych śladów Rządu Narodowego. Masowe areszty w marcu. Aresztowanie Traugutta w kwietniu. Kto wydał dyrektora Rządu Narodowego? Zeznania Traugutta w śledztwie. Raport komisji tymczasowej wojenno-śledczej. Segregacja oskarżonych. Wyrok sądu polowego na Traugutta i czterech z pośród 22 oskarżonych. Rola Traugutta w powstaniu. Nowy okres w życiu Warszawy od stracenia Traugutta. Znaczenie powstania styczniowego w dziejach porozbiorowych i związek jego z polityką okresu niepodległości.

KSIEGA SZÓSTA

ROZDZIAŁ I: TŁO OGÓLNE KULTURY POLSKIEJ W LATACH 1795—1863

406

416

427

457

445

450

461

- Znaczenie tego okresu. Dwa pierwsze dziesięciolecia. Królestwo Kongresowe. Powstanie listopadowe. Emigracja. Zabory austriacki, pruski, rosyjski. Rozkwit poezji i muzyki; mesjanizm. Zacofanie materialne i naukowe; wyczerpanie kultury szlacheckiej i ideologii marzeniowej. Wschód kultury mieszczańskiej. Bibliografia.
- ROZDZIAŁ II: CZASY PRZEJŚCIOWE W LITERATURZE (1795—1822)** 479
- Odbicie się rozbiorów w poezji. Tendencja patriotyczna. Mazurek Dąbrowskiego. Puławy i ich wpływ. Klasycy warszawscy. Brodziński. Pierwsze starcia romantyków z klasykami. Zwrot do poezji ludowej. Związki literackie młodzieży krzemienieckiej i humańskiej. Nowe prądy w powieści.
- ROZDZIAŁ III: LITERATURA ROMANTYCZNA W LATACH 1822—1830** 497
- Dzieciństwo Mickiewicza. Związki młodzieży wileńskiej. Pierwsze próby. „Ballady i romanse“. „Dziady“ wileńskie i ich geneza. Śledztwo i wywiezienie. „Konrad Wallenrod“. Walka romantyków i klasyków. Szkoła mickiewiczowska. Grupa poetów ukraińskich. Aleksander Fredro. Pierwsze utwory Korzeniowskiego. Powieść przed r. 1830.
- ROZDZIAŁ IV: ADAM MICKIEWICZ PO ROKU 1831** 518
- Powstanie 1831 r. w poezji. Mickiewicz a powstanie. Jego walka duchowa. Dreźnie. „Trzecia część Dziadów“. Mesjanizm. Paryż. „Księgi narodu i pielgrzymstwa polskiego“. Życie na emigracji. „Pan Tadeusz“. Lutnia Mickiewicza milknie. Małżeństwo z Celiną Szymanowską. Katedra literatury łacińskiej w Lozannie. „Collège de France“. Towiański. Mickiewicz a „Sprawa Boża“. Utrata katedry w Kolegium Francuskim. Legjon polski we Włoszech. „Trybuna Ludów“. Podróż do Konstantynopola i śmierć poety. Charakterystyka ogólna.
- ROZDZIAŁ V: JULIUSZ SŁOWACKI** 530
- Atmosfera domu rodzinnego w Krzemieńcu. Salon państwa Becu w Wilnie. Proces filaretów i filomatów. Ludwika Śniadecka. Pierwociny twórczości. Słowacki w Warszawie. Stosunek do powstania. Paryż. „Hugo“, „Mnich“, „Arab“, „Jan Bielecki“, „Żmija“, oraz „Mindowe“ i „Marja Stuart“. Emigracja a Słowacki. Sprawa dra Becu. Genewa. „Kordjan“. Stosunek do matki. „Balladyna“. „Horsztyński“. Marja Wodzińska. „W Szwajcarii“. Pobyt we Włoszech. Przyjaźń z Kraśkim. Podróż na Wschód. Powrót do Włoch. „Anhelli“. Poematy smutku. Paryż. „Mazepa“, „Beatryks Cenci“ i „Lilla Weneda“. Krytyka wobec Słowackiego. Dwie improwizacje, intryga nieprzyjaciół i niedoszły pojedynek. „Beniowski“. „Złota Czaszka“ i „Fantazy“. Stosunek do „Sprawy Bożej“. „Książę Marek“ i „Sen srebrny Salomei“. Wystąpienie z „Kofa“. „Zawisza Czarny“. „Genezy z ducha“. „Książę Michał Twerski“, „Agezylausz“ i „Samuel Zborowski“. „Odpowiedź na Psalm przyszości“. „Rozmowa z m. Makryną Mieczysławką“. „Król-Duch“. Spotkanie z matką. Śmierć poety. Charakterystyka ogólna.
- ROZDZIAŁ VI: ZYGMUNT KRASIŃSKI** 546
- Lata dziecińne i szkolne. Salon generała Krasińskiego. Pierwsze utwory. Sprawa sądu sejmowego i zajęcia w uniwersytecie. Wpływ ojca na urobienie poglądów społecznych młodego poety. Genewa: Henryk Reeve i Henrjeta Willan. Dwa opowiadania. Poznanie się z Mickiewiczem. Stosunek do powstania: „Adam Szaleniec“. Korespondencja z Reevem. Rozmowy z Leonem Łubieńskim. Powrót do kraju na rozkaz ojca i wyjazd do Petersburga. Pomysł „Irydjon“. Audjencja u cara. Powrót do Warszawy i wyjazd zagranicę. „Agaj-Han“. „Nieboska komedia“. „Irydjon“. Pani Bobrowa. „Wanda“. „Noc letnia“ i „Pokusa“. „Herburt“. Delfina Potocka i liryki jej poświęcone. „Trzy myśli, pozostałe po ś. p. Henryku Ligenzie“. Idea trzeciej epoki dziejów ludzkości i traktat Krasińskiego, na niej oparty. Pisma z zakresu estetyki i krytyki. „Przedświt“. Małżeństwo z Elizą Branicką i powrót do kraju. „Rok 1846“. „Psalm przyszości“. Odpowiedź na nie Słowackiego. „Psalm żalu“ i „Psalm dobrej woli“. „Resurrecturis“ testamentem poety. Ostatnie utwory: „Dzień dzisiejszy“, „Ostatni“, „Niedokończony poemat“, „Ulamek, naśladowany z Glossy św. Teresy“. Choroba i śmierć poety. Charakterystyka ogólna.
- ROZDZIAŁ VII: INNI POECI EMIGRACYJNI** 564
- Stefan Garczyński. Bohdan Zaleski na emigracji. Seweryn Goszczyński. Tomasz August Olizarowski. Konstanty Gaszyński i Stefan Witwicki. Cyprian Norwid. Charakterystyka jego twórczości.
- ROZDZIAŁ VIII: LITERATURA W KRAJU 1832—1863** 570
- Literatura w Galicji. Bielowski i Siemiński. Magnuszewski. Kornel Ujejski i jego znaczenie. Przeszczepianie ideałów emigracyjnych do kraju. W. Pol; obniżenie ideałów etycznych.
- Str. E. Wasilewski; poezja Krakowa. R. Berwiński; jego protest przeciw mesjanizmowi. „Cyganka warszawska“. Wł. Wolski. R. Zmorski. T. Lenartowicz; lud w jego twórczości. Entuzjastki. N. Żmichowska; jej „Poganka“. Deotyma. G. Zieliński. L. Kondratowicz; jego ideały. E. Żeligowski. Apollo Korzeniowski. L. Sowiński. M. Pomanowski; charakterystyka jego twórczości. Literatura dramatyczna. J. Korzeniowski i J. I. Kraszewski. Początki działalności J. Szujskiego i Wł. L. Anczyca.
- Str. ROZDZIAŁ IX: POWIEŚĆ W LATACH 1831—1863 583
- Na emigracji: Michał Czajkowski, E. Chojecki. W kraju: J. I. Kraszewski. Chwiejność jego poglądów społecznych. Powieści ludowe. Powieści szlacheckie. H. Rzewuski. Powieść tradycyjna — gawęda. I. Chodźko. J. Korzeniowski. Pogłębianie strony psychologicznej. Pisarze drugorzędni. Zygmunt Kaczkowski. Jego cykl „Powieści ostatniego z Nieczujów“. Powieści współczesne. J. Dzierzkowski. W. Łoziński. Początki twórczości J. Zacharjasiewicza i T. T. Jeża.
- ROZDZIAŁ X: ARCHITEKTURA KLASYCYZMU, NEOGOTYKU I NEORENEZANSU 594
- Skutki rozbioru Polski. Klasycyzm i jego fazy rozwoju. „Empire“. Warszawa ogniskiem klasycyzmu. Architektura tej epoki: Kubicki, Aigner, Zawadzki, Corazzi, H. Marconi i ich dzieła. Pałace i dwory wiejskie. Klasycyzm w Wilnie. Guciewicz. Klasycyzm w Poznaniu, we Lwowie i w Krakowie. Romantyzm i zwrot do gotyku, neogotykiem, zwrot do renezanu, neorenesansu.
- ROZDZIAŁ XI: RZEŻBA EPOKI KLASYCYZMU I ROMANTYZMU 602
- Wpływ Canovy i Thorwaldsena. Tatarkiewicz, Hegel, Sosnowski, Brodzki, Guyski. Wpływ Dawida d'Angera. W. Oleszczyński i Prószyński. Wpływy niemieckie. Nazareizm. Szkoła krakowska.
- ROZDZIAŁ XII: MALARSTWO SCHYŁKU XVIII WIEKU I PIERWSZEJ POŁOWY XIX STULECIA POD WPLYWEM KLASYCYZMU I NAZAREIZMU 610
- Epigoni czasów Stanisława Augusta. Klasycyzm i akademizm. Smuglewicz, Peszka, Oleszkiewicz, J. Brodowski. Artysty zagraniczni, sprowadzeni do Polski. Nazareizm. Stattler, Szyndler, Alojzy Rejchan. Malarsztwo miniaturowe. Oleszczyński. Wpływ Verneta na malarsztwo historyczne, konwencjonalność tego malarsztwa. Suchodolski.
- ROZDZIAŁ XIII: MALARSTWO SCHYŁKU XVIII WIEKU I PIERWSZEJ POŁOWY XIX STULECIA O KIERUNKU REALISTYCZNYM 616
- Idea walki o niepodległość i patriotyzm oraz miłość ojczyzny w wątkach obrazów. Michał Stachowicz. Uczniowie Orłownika: Orłowski i Płoński. Piotr Michałowski. Marcin Zaleski.
- ROZDZIAŁ XIV: MALARSTWO W PIERWSZYCH DZIESIĄTKACH DRUGIEJ POŁOWY XIX W. I POCZĄTKI MALARSTWA NAJNOWSZYCH CZASÓW 621
- Nowa fala akademizmu w zakresie historycznego malarsztwa. Malarsztwo historyczno-rodzajowe i portretowe: Simmler, Gerson, Rodakowski, Kapliński, Leopolski, Grabowski, Tepa. Romantyzm niemiecki: Gierdziejewski i Maksymilian Piotrowski, Chlebowski. Polski krajobraz i widoki architektury i zabytków. Gryglewski. Działalność J. Kossaka, Kotsisa, Matejki i Grotgera do r. 1863.
- ROZDZIAŁ XV: MUZYKA POLSKA OD ROKU 1796 DO ROKU 1863 633
- Józef Kozłowski. Michał Kleofas Ogiński. E. T. A. Hoffmann w Warszawie. Wacław Sierakowski. Józef Elsner. Karol Kurpiński. Józef Damse. Charakterystyka muzyki polskiej w okresie od powstania opery polskiej w Warszawie do końca twórczości Kurpińskiego. Marja Szymanowska. Karol Józef Lipiński. Franciszek Mirecki. Tomasz Nidecki. Józef Nowakowski. Józef Stefani. Józef Władysław Krogulski. Fryderyk Franciszek Chopin. Ignacy Feliks Dobrzyński. Stanisław Moniuszko. Wojciech Sowiński. Józef Brzowski. Edward Wolff. Ignacy Marcei Komorowski. Oskar Kolberg. Jan Jarmusiewicz. Józef Sikorski. Pogląd ogólny na kulturę muzyczną w Polsce w omówionym okresie.
- KSIĘGA SIÓDMA**
- ROZDZIAŁ I: PRZESUNIĘCIE SIĘ SYTUACJI MIĘDZYNARODOWEJ PO POWSTANIU 675
- Powstanie r. 1863, jako krawężnik sytuacji europejskiej międzynarodowej. Ocena tej sytuacji przez kierowników jego, zgodna z tą sytuacją, i ocena anachronistyczna dzisiejszych krytyków powstania. Następstwa zdrady Austrii: kapitulacja

wobec Prus (układ ze stycznia r. 1864) i kapitulacja wobec Rosji (ogłoszenie stanu oblężenia w Galicji). Podwójna klęska Austrii przesuwają układ międzynarodowy europejski na korzyść Prus. Krytyka polityki drugiego cesarstwa wobec powstania. Cel konwencji lutowej prusko-rosyjskiej — sparaliżowanie ugody polsko-rosyjskiej, a nie zerwanie porozumienia francusko-rosyjskiego. Postawa Prus wobec powstania, zgodna z postawą wobec koalicji zachodnio-europejskiej w okresie wojny krymskiej. Stosunek Bismarcka do Rosji, jako wymiana usług, a nie gra sentymentów. Wyzyskanie powstania w Polsce za narzędzie w grze polityki francusko-rosyjskiej. „Imbroglia“ polskie cesarza Napoleona w r. 1863 nie udane. Wyrzeczenie się zasad polityki polskiej ze strony drugiego cesarstwa przed jego upadkiem. W obliczu wojny francusko-niemieckiej Rosja nie zna układów w sprawie polskiej. Każde zbliżenie się zawieruchy dziejowej do granic Rosji oznacza „wybuch“ Polski.

Str.

przegranej wojnie z Niemcami. Sprawa zabezpieczenia granic wschodnich Rzeszy, czyli kwestja polska dla Bismarcka. Sprzęgnięcie jej ze sprawą katolicyzmu w protestanckich Prusach. „Kulturkampf“, jako oręż przeciwko odbudowaniu Polski na wschodzie i restauracji monarchji we Francji na zachodzie. Katolicyzm i Polska, jako przeszkody zbliżenia się Rosji do Francji po wojnie 1870/1 r. Zahamowanie rozwoju samodzielnosci politycznej Galicji. Sojusz trzech cesarzy (1872) i konwencja wojskowa rosyjsko-niemiecka (1873). Twórcy tego dzieła: kanclerz niemiecki Bismarck i namiestnik Królestwa hr. Berg. Koszmar koalicji, czyli okrażenia Niemiec u Bismarcka i obawa panslawizmu po stronie Austrii. Nieufność między Petersburgiem a Wiedniem i Berlinem. Bismarck wybiera Austrię za sprzymierzeńca. Wzniesienie układu trójcesarskiego (1881) i powstanie trójprzymierza (1882). Sprawa polska, jako narzędzie polityki Bismarcka na wypadek wojny z Rosją. Groźba odbudowania Polski przykuwa Rosję jeszcze raz do rydwanu politycznego Niemiec (1884). Polityka rusyfikacyjna w Królestwie i germanizacyjna w zaborze pruskim, jako poręczenie pokojowych stosunków między Niemcami a Rosją. Ks. Battenberg krzyżuje szyki Rosji na Bałkanach, a ks. Bismarcka w sprawie polskiej. Widmo wojny Niemiec na dwa fronty. Sprawa polska poza kombinacjami austriackimi w tej wojnie. Polityka prześladowania Polaków ze strony ks. Bismarcka, jako środek do wzmocnienia sojuszu austriacko-niemieckiego. Dwutorowa polityka ks. Bismarcka — przyjaźni z Austrią i z Rosją — jako przyczyna zerwania drutu między Berlinem a Petersburgiem i powstania sojuszu francusko-rosyjskiego.

Str.

ROZDZIAŁ II: SYSTEM ROSYJSKIEJ POLITYKI POPOWSTANIOWEJ

679

Reakcja pod wpływem powstania antyugodowa i antyliberalna w Rosji. Sojusz trzech cesarzy, jako pogrzebanie sprawy polskiej. Zarządzenia doraźne wojskowe Murawjewa na Litwie. Ukaz z 10 grudnia 1865 r., zakazujący nabywania ziemi Polakom w „kraju zabranym“. Komitet Urządzący w Królestwie z Milutinem na czele. Ukaz o uwłaszczeniu włościan w Królestwie z 2 marca 1864 r. Klęska socjalna i materialna szlachty po powstaniu. Hasło polityki zagranicznej ks. Gorczakowa — Finis Poloniae! Skasowanie odrębności Królestwa i zrównanie go w zarządzie z Cesarstwem. Rusyfikacja Polski zapomocą szkoły. Prześladowanie duchowieństwa i religji katolickiej. Skasowanie resztek unji w Chełmszczyźnie i na Podlasiu. Koniec napoleonizmu, jako idei wyzwoleńczej w Polsce. Trzecia republika francuska szuka zbliżenia do Rosji. Thiers, jako wyraziciel tej polityki. Rosja odrzuca oferty ugodowe w r. 1870/1. Królestwo Polskie bez walk i przestępstw agrarnych, mimo podżegań ze strony rządu rosyjskiego. Chłop staje w obronie unji i Kościoła Katolickiego. Postęp przemysłowy i handlowy. Zmiana psychologii narodowej. Hasło pracy organicznej. Obóz pozytywistyczny, jako wyraziciel ideałów stanu trzeciego. Apolityczność przywódców tego obozu. Myśl polska w kraju nie reaguje na objawy życia politycznego. Świadomość polityczna przetrwała na emigracji, jako przedłużenie myśli powstaniowej, skorygowanej.

ROZDZIAŁ III: WALKA O SAMODZIELNOŚĆ POLAKÓW W RAMACH MONARCHJI HABSBUERSKIEJ

685

Nawrót w Galicji do rządów generalsko-namiestnikowskich po powstaniu. Sprawa węgierska a sprawa polska w Austrii. Układ rewolucyjny węgiersko-polski między gen. Klapką a Rządem Narodowym (8 marca 1864 r.), jako wstęp do ugody austro-węgierskiej. Kapitulacja Austrii przed Sadową w stosunkach wewnętrznych. Zwrot w opinii galicyjskiej. Opcja na rzecz Austrii po powstaniu. Era hr. Belcredięgo. Ponowne powołanie hr. Gołuchowskiego na namiestnika Galicji. Rozszerzone kompetencje namiestnika. Polityka ugody polskiej z Rusinami. Kwestja ruska wchodzi po raz pierwszy do zagadnień polityki międzynarodowej. Panslawizm, jako wróg wewnętrzny i zewnętrzny Austrii. Polacy sprzymierzeńcami Austrii. Adres Sejmu galicyjskiego do cesarza z r. 1866. Klęska wojenna Austrii. Program Gołuchowskiego pojednania dynastji z dziejową ideą polską. Program Sejmu galicyjskiego historyczno-narodowy. Ponowne zbliżenie się Austrii do Francji po Sadowie. Beust kanclerzem i zmiana programu Austrii z federacyjno-narodowego na program ugody Niemców z Węgrami. Sejm galicyjski na rozdrożu. Rezolucja sejmowa z dnia 2 marca 1867 r. za obaleniem Rady Państwa w Wiedniu. Układ parlamentarny Koła Polskiego z Beustem w kwestji szkolnictwa i językowej. Przegrana zasadnicza Koła na terenie parlamentarnym. Rezolucja Sejmu wrzesniowa (1868 r.) w sprawie samodzielności Galicji. Zamierzona podróż cesarza do Galicji odwołana. Gołuchowski pada wraz z rezolucją. Nowe zbliżenie Austrii do Rosji. Reskrypt cesarski o Radzie Szkolnej i patent o języku polskim w urzędowaniu wewnętrznym krajowym i w sądownictwie galicyjskim. Koniec reform galicyjskich po utraconiu się przyjaźni trzech cesarzy.

ROZDZIAŁ IV: SPRAWA POLSKA W TRZECH ZABORACH W ERZE BISMARCKOWSKIEJ

692

Protesty Koła Polskiego w Berlinie po powstaniu: przeciw włączeniu ziem polskich do Związku Północno-Niemieckiego i do Rzeszy Niemieckiej. Sprawa polska, jako straszak w rękach Bismarcka przeciwko wmięszaniu się Austrii i Rosji do wojny francusko-niemieckiej. Umowa emska na miesiąc przed wybuchem wojny między cesarzem Aleksandrem a królem pruskim Wilhelmem. Dni warszawskie — wizyta arcyks. Albrechta (w lipcu) — zapowiedź odosobnienia i pogromu Francji. Francja utrzymana poza sferą polityki międzynarodowej po

ROZDZIAŁ V: PRZEOBRAŻENIE DUCHOWE SPOŁECZEŃSTWA — POZYTYWIZM I SOCJALIZM

701

Pojęcie rewolucyjne, mieszczące się w zasadzie narodowości polskiej w XIX w. Socjalizm, jako nowa forma rewolucjonizmu. Jego przeciwstawienie się ruchowi narodowemu i powstańczoemu. Partja „Proletariat“ i powstanie pierwszego Komitetu Robotniczego w Warszawie. Wzniesienie walki czynnej z najazdem w Królestwie Polskiem. Socjalizm międzynarodowy, jako dziecko duchowe pozytywizmu na gruncie warszawskim. Praca organiczna, jako hasło społeczeństwa po powstaniu. Przejście od romantyzmu, jako okresu panowania uczucia, do okresu pozytywistycznego, panowania rozumu. Zadatkii w nim nowego okresu czynu i woli.

ROZDZIAŁ VI: DAŻNOŚCI KU ODRODZENIU W KRÓLESTWIE POLSKIM I W ZABORZE PRUSKIM

706

Dwie nowe partje niepodległościowe w Królestwie. Polska Partja Socjalistyczna i Stronnictwo Narodowo-Demokratyczne. Różnica między nimi, pochodząca z warunków życia — ruchu w miastach robotniczego i we wsiach chłopskiego, czyli ludowego. Powstanie w Galicji analogicznych ruchów i stronnictw socjalnej demokracji i Stronnictwa Ludowego. Pierwsze objawy obudzenia się narodowego; obchody i manifestacje: w Krakowie — sprowadzenie zwłok Mickiewicza, w Warszawie — stulecie konstytucji 3-go maja i we Lwowie — Wystawa Kościuszkowska na pamiątkę insurekcji. Trójzaborowość ruchu. W zaborze pruskim walka z żywiołem polskim staje się programem już nie rządu, lecz całego społeczeństwa niemieckiego. Towarzystwo Kresów Wschodnich (Ostmarkenverein). Bülow, czwarty kanclerz, staje się wyrazicielem tej polityki. Polityka antypolska, jako nawiązanie łączności Berlina z Petersburgiem. Prawo o wywłaszczeniu przynusomem Polaków z ziemi, uchwalone przez sejm pruski.

ROZDZIAŁ VII: AUSTROFILIZM W POLSKIEJ POLITYCE GALICYJSKIEJ

709

Brak w Galicji autonomji państwowej i politycznej. Jedyne istniała autonomia językowa. Punkt ciężkości polityki galicyjskiej — cesarz i Wiedeń. Policyjny system rządów cesarza Franciszka Józefa. Rządy w Galicji policyjne namiestnikowskie, aczkolwiek przy pomocy rodaków. Szlachta postawiona na stopień jedynej wyrazicielki rządów polskich przez cesarza. Walka z ruchem radykalnym — socjalistycznym i ludowym. Kazimierz hr. Badeni, jako ideał namiestnika cesarskiego w Galicji. Powołanie go do walki z parlamentem w Wiedniu przez cesarza. Koniec wpływów polskich po jego upadku na kierunek polityki w Wiedniu. System polityki austriackiej: wygrywanie jednych klas a nawet narodowości przy pomocy drugich. System rządów niezmienny w Galicji do wybuchu wojny. Pogodzenie się socjalistów i ludowców z Kołem Polskiem w czasie wojny światowej w imię zasady niepodległości.

ROZDZIAŁ VIII: ROSJA I IDEA PANSŁAWISTYCZNA W OBLICZU SPRAWY POLSKIEJ

714

Rola słowianofilstwa w polityce zagranicznej Rosji. Nienawiść do Austrii występująca zamiast i obok nienawiści do Polski po powstaniu. Austrofobia i polonofobia, jako składowe elementy słowianofilstwa. Dwie formy słowianofilstwa — prawo- i carska, oraz nihilistyczna. Zatarcie

granic między jedną a drugą w polityce wewnętrznej w Rosji. Konstytucjonalizm i zamachy w Rosji na cara Aleksandra II. Pobiedonoscew, jako wróg Polaków i zachodniego konstytucjonalizmu. Słowianofile jako sympatycy rewolucji w duchu rosyjskim czyli „smuty“. Wielkorządcy, albo generał-gubernatorzy w Królestwie Polskiem, figury podrzędne, wykonawcy rozkazów, a nie inicjatorzy polityki polskiej. Stosunek Aleksandra III do Polaków. Różnica typów monarchów — Aleksandra III i Mikołaja II, a nie różnica polityki. Polityka polska jest polityką stosowaną względem „inorodców“, czyli plemion etnicznych Rosji. Forma polityki antypolskiej w Rosji — obrona Rosjan od ucisku i spolszczenia, tudzież obrona prawosławia przed naciskiem ze strony katolicyzmu.	Str.	krakowskie. Trzy fazy kompozycyjnego ujęcia. Koloryt Matejki. Odrębny świat wizyj i odrębna rasa ludzi. Architektura.	Str.
ROZDZIAŁ IX: ROZBIÓR POLSKI, JAKO ZARÓD NIEWYGASŁEGO KONFLIKTU MIĘDZY TRZEMA MOCARSTWAMI		ROZDZIAŁ IV: ZWYCIĘSTWO REALIZMU Uczniowie Matejki. Odrębność sztuki H. Rodakowskiego. Spółniemi przedstawiciele klasycyzmu. Siemiradzki. Realizm obiektywny. Pejzaż polski. Brandt i monachijszczy. Bracia Gierymscy. Chełmoński. Walka realistów z idealistami.	754
Walka dwóch światów — zachodniego i wschodniego, katolickiego i prawosławnego. Niemcy politycznie stoją po stronie Austrii, wyznaniowo (luteranizm) przeciwko katolickiej międzynarodowce. Sojusz chwilowy za Aleksandra II panslawizmu z nacjonalizmem francuskim. Obawa wojny z Niemcami po stronie Francji republikańskiej. Niechęć do wojny z Rosją po stronie cesarza Franciszka Józefa. Ustępstwa na rzecz sprawy polskiej w przyjaźni austriacko-niemieckiej. Dążenie panslawistów w Rosji do oparcia się o Karpaty i zajęcia ujścia Niemna. Krach ich w opinii cesarza Aleksandra. Upadek wpływów Pobiedonoscewa i Karkowa przy dworze. Rosja żąda od Niemców porzucenia Austrii — warunek pokojowego współżycia z Cesarstwem Niemieckiem. Nieufność w Petersburgu do polityki asekuracyjnej Berlina. Upadek Bismarcka. Pierwszy kanclerz zadaje na odejściu cios ostateczny polityce trójcesarskiej. Rozczarowanie Bismarcka na punkcie wysiłków stuletnich rozbicia narodowości polskiej. Widmo wojny Austro-Węgier i Niemiec z Rosją na początku panowania Wilhelma II. Konieczność jej wybuchu po latach 25 — wojskowa i psychologiczna.		ROZDZIAŁ V: POLSKI IMPRESJONIZM Nowe prądy. Akademia krakowska. Rewolucje „Secesji“. Tow. „Sztuka“ i jego zasługi. „Plein-air“ i impresjonizm. Polska nastrojowość. Witkiewicz. Wyczółkowski. Fałat. Kędzierski. Stanisławski. Malczewski. Wojtkiewicz. Wyspiański. Mehoffer. Portreciści. Malarze ludu. Spółniemi naturaliści.	759
ROZDZIAŁ X: TRÓJPRZYMIERZE I SOJUSZ FRANCUSKO-ROSYJSKI, JAKO UKŁAD WARUNKUJĄCY PRZYSZŁE WSKRZESZENIE POLSKI		ROZDZIAŁ VI: FORMA I RYTM (1918—1930) Pragnienie określonej formy. Ekspresjonizm. Formizm. Rytm. Szkoła wileńska. Grupa artystów polskich w Paryżu. Radykalny modernizm.	721 779
Bankructwo systemu rządu w Rosji na schyłku panowania Aleksandra III i na progu panowania Mikołaja II. Obawa wojny powszechnej i z Niemcami. „Nowy kurs“ względem Polaków w Prusach. Opcja Rosji przymusowa za Francją. Sojusz francusko-rosyjski i sprawa polska jako „imponderabile“ na szalach nowego układu europejskiego. Korektura pojęcia ugody w Prusach. Inicjatywa jej po stronie polskiej. Wilhelm II i rząd poza tendencjami ugodowymi. Ten sam nastrój sfer rządowych austriacko-węgierskich — hr. Kálnoky. Nawrót do tej samej sytuacji w 25 lat później, przed wybuchem wojny światowej. Przewidywania rewolucji i upadku caryzmu w Rosji, tudzież rozbicia się monarchii habsburskiej. Francja w polityce zdana na łaskę Rosji. Moment triumfu realizmu i polityki ugody z Rosją. Klęska „kursu nowego“ w Prusach i załamanie się austrofilizmu w Galicji po upadku hr. Badeniego. Zbliżenie Austro-Węgier do Rosji na Bałkanach, zainicjowane przez hr. Gołuchowskiego. Nowa faza ruchu słowiańskiego w Galicji i neoslawizm w Królestwie. Neoslawizm, jako podstawa ugody Koła Polskiego w Petersburgu z Rosją. Sytuacja polityczna na progu wojny światowej. Wymarsz kompanii kadrowej (6 sierpnia 1914) i odezwa Piłsudskiego. Uzgadnianie polityki Rosji z sytuacją międzynarodową przez Sazonowa na progu wojny. Odezwa wielkościąca po wybuchu wojny. Rewolucja w Rosji i oręż polski wpływają na stosunek Rosji do sprawy niepodległości. Przerzyna austrofilizmu i upadek monarchii habsburskiej. Tradycja Polski historycznej a wskrzeszone państwo polskie.		ROZDZIAŁ VII: GRAFIKA POLSKA XIX I XX WIEKU Dawne dobre tradycje. Grafika reprodukcyjna. Grafika nowoczesna i jej odrodzenie pod wpływem impresjonizmu i sztuki japońskiej. Akwaforta: Pankiewicz. Litografia: Wyczółkowski. Drzeworyt współczesny: Skoczylas i jego szkoła. Inni graficy polscy.	787
		ROZDZIAŁ VIII: RZEŻBA POLSKA OD ROKU 1863 Swojskie tematy, brak własnej formy. Rzeźba europejska w drugiej połowie XIX w. W Polsce wyjątkowo trudne warunki. Zmiana na lepsze po roku 1897. Pomniki publiczne. Romantyczna ideowość a klasycyzm formy. Rzeźbiarze szkoły krakowskiej, warszawskiej i paryskiej. Rzeźba polska na wystawach 1887 i 1894 r. Nagły wzrost liczby polskich rzeźbiarzy w XX wieku. Dunikowski, Wittig, Kuna, Zamojski, Szczepkowski.	796
		ROZDZIAŁ IX: ARCHITEKTURA POLSKA PO ROKU 1863 Eklektycyzm i neorenesans. Konserwacja i restauracja zabytków. Architekci krakowscy. Architekci lwowscy. Budynki muzealne u nas a gdzie indziej. Architekci warszawscy. Styl „Secesji“ w architekturze. Pierwsza wystawa architektury polskiej we Lwowie w 1910 r. Druga wystawa w Krakowie w 1911 r. Wystawa architektury i wnętrz w otoczeniu ogrodowym w 1912 r. Doba powojenna. Nawrót do tradycji. Styl rodzimy a nowoczesność. Nowa architektura polska i teorie modernizmu. Architektura na P. W. K. w Poznaniu w 1929 r. Konkursy na projekty muzeów i kościoła „Opatrzności Bożej“. Naśladowanie stylów nie prowadzi do stylu.	805
		ROZDZIAŁ X: SZTUKA STOSOWANA I STYL POLSKI Rzemiosło w dawnej Polsce. Element cudzoziemski. Doba St. Augusta. Sztuka ludowa źródłem odrodzenia. Styl zakopiański. Rola St. Witkiewicza. Pierwsze drewniane domy stylowe. Brak możliwości rozwojowych stylu zakopiańskiego. Pośredni wpływ tego stylu na naszą kulturę artystyczną. J. Warchałowski i polska sztuka stosowana. Odrodzenie sztuki stosowanej w Europie. Warsztaty krakowskie. Triumf Polski na Międzynarodowej Wystawie Sztuk Dekoracyjnych w Paryżu w 1925 r. Współdzielnia artystów „Ład“ w Warszawie. Nowa artystyczna koncepcja. Polskie kilimy i tkaniny. Związki odrębnego polskiego stylu. Doniosłość własnej narodowej idei artystycznej.	815
		ROZDZIAŁ XI: REALIZM W LITERATURZE I JEGO DĄŻNOŚCI Istota realizmu. Stosunek realizmu do romantyzmu. Swiistość polskiego realizmu.	823
		ROZDZIAŁ XII: STAN UMYSŁÓW. EPIGONI ROMANTYZMU Ścieranie się romantyzmu z realizmem. Leonard Sowiński i jego twórczość.	824
		ROZDZIAŁ XIII: ROMANS HISTORYCZNY I OBYCZAJOWY Zygmunt Kaczkowski, Jan Zacharjasiewicz, Zygmunt Miłkowski. Stanowisko ideowe i twórczość Elizy Orzeszkowej. Mniejsze romansopisarki. Realizm Bolesława Prusa i Adolfa Dygasińskiego. Ignacy Maciejowski i Jan Lam. Znaczenie dla narodu i artyzm Henryka Sienkiewicza. Inni romansopisarze.	825
		ROZDZIAŁ XIV: LIRYKA, DRAMAT, KOMEDIA Epigon romantyzmu, Jadwiga Łuszczewska. Charakter teatru Józefa Szujskiego. Liryka Felicjana Faleńskiego. Znaczenie i wartość jego dramatów. Inni lirycy. Parnasizm Adama Asnyka. Jego stanowisko filozoficzne i wartość artystyczna. Teatr społeczny Józefa Narzymskiego. Komedia Józefa Bliźnińskiego i Michała Bałuckiego. Dramaty Adama	837
ROZDZIAŁ I: SZTUKA A NASTROJE POKOLENIA 1863 R. Rok 1863 przełomowy. Tło ogólne. Trudne warunki dla plastyki. J. Kossak. Wpływy obce. Szkoły polskie a szkoły obce. Tęsknota za własną sztuką. J. Suchodolski. Malarstwo romantyczne. Klaczkowo o sztuce polskiej. Sztuka a literatura, muzyka i teatr.	737		
ROZDZIAŁ II: GROTTGER (1837—1867) Dwa cykle „Warszawy“. Źródło twórczości Grottera. Inne cykle patriotyczne. „Wojna“. Idea tego cyklu. Kwestja wpływów obcych. Liryzm pokrewny Słowackiemu. Ilustracje do „Króla Ducha“.	744		
ROZDZIAŁ III: MATEJKO (1838—1893) Sztuka ówczesna w Polsce, Francji, Rosji, Niemczech i Anglii. Pierwsze prace. Sąd Grottera o „Rejtanie“. Wielkie kompozycje historyczne. Postawa twórcza. Środowisko	748		

KSIĘGA ÓSMA

Bełcikowskiego i teatr ludowy Władysława Ludwika Anczyca. Inni pisarze sceniczni. Liryka i epika Marji Konopnickiej. Inni epicy.	Str.	ROZDZIAŁ XXIII: SYNTEZA OKRESU 1863—1914	Str.
ROZDZIAŁ XV: KRYTYKA LITERACKA	846	Ideologia epoki. Jej wartości estetyczne i stosunek do nowych czasów. Literatura dawniej a dziś.	885
Charakter krytyki realistycznej. Lucjan Siemieński i Julian Klaczko. Estetyka Cyprjana Norwida. Rola Małeckiego w rozwoju krytyki monograficznej. Stanisław Tarnowski i Józef Tretiak jako krytycy. Wilhelm Bruchnalski i Józef Kallenbach. Zaslugi Aleksandra Brücknera. Stanowisko Włodzimierza Spasowicza. Znaczenie dla rozwoju myśli polskiej Aleksandra Świętochowskiego. Piotr Chmielowski i Bronisław Chlebowski. Inni krytycy.		ROZDZIAŁ XXIV: LITERATURA WSPÓŁCZESNA (1915—1930)	887
ROZDZIAŁ XVI: MODERNIZM I JEGO DAŻNOŚCI	854	Charakterystyka ogólna. Romansopisarze. Teatr. Liryka. Krytyka literacka.	
Treść modernizmu i wpływy rosyjskie. Ewolucja literatury w modernizmie.		ROZDZIAŁ XXV: MUZYKA POLSKA OD ROKU 1864 DO ROKU 1914	894
ROZDZIAŁ XVII: DEKADENCI I ESTECI	855	Ogólne podstawy kultury muzycznej w pięćdziesięcioleciu 1864—1914. Twórczość kompozytorska i działalność Kątskich, Ignacego Krzyżanowskiego, Emanuela Kani, Wieniawskich, Adama Minchejmera, Ludwika Grossmanna, Aleksandra Zarzyckiego, Stanisława Dunieckiego, Władysława Zeleńskiego, Zygmunta Noskowskiego, Henryka Jareckiego, Antoniego Stolpego, Juljusza Zarębskiego, Piotra Maszyńskiego, Jana Galla, Stanisława Niewiadomskiego, Eugenjusza Pankiewicza, Romana Statkowskiego, Ignacego Paderewskiego, Mieczysława Sołtysa, Henryka Melcera, Henryka Opieńskiego, Zygmunta Stojowskiego, Emila Młynarskiego, Mieczysława Karłowicza, Ludomira Różyckiego, Karola Szymanowskiego, Bolesława Wallek-Walewskiego i innych. Historjografia muzyczna. Muzykologja.	
ROZDZIAŁ XVIII: PRZYBYSZEWSKI I JEGO POEZJA	858	ROZDZIAŁ XXVI: MUZYKA POLSKA OD ROKU 1915 DO ROKU 1930	925
Modernizm w Krakowie. Twórczość Stanisława Przybyszewskiego. Ewa Łuskińska i zmierzch przybyszewszczyzny.		Warunki uprawy muzyki w czasie wojny. Wpływ odzyskanej niepodległości na rozwój kultury muzycznej. Propaganda zagraniczna muzyki polskiej. Polskie Radio. Muzyka mechaniczna. Pomiedzy starszymi kompozytorami, Zwolennicy kierunku zachowawczego. Nowo występujące osobistości starszego pokolenia: Stanisław Kazuro, ks. Wacław Gieburowski, Lucjan Kamieński. Charakterystyka nowych prądów w muzyce. Karol Szymanowski przoduje w rozwoju muzyki polskiej. Jego twórczość w okresie wojennym i powojennym. Młodsze pokolenie kompozytorów: Tadeusz Jarecki, Adam Sołtys, Czesław Marek, Witold Friemann, Stanisław Wiechowicz, Kazimierz Sikorski, Rathaus, Tansman, Klecki, Gradstien, Jerzy Fitelberg, Koffler, Wolfssohn. Najmłodszy: Jan Adam Maklakiewicz, Michał Kondracki, Piotr Perkowski, T. Z. Kassern, Roman Palester. Siła przyciągania „jazzu“, rewji i filmu. Wirtuoz i śpiewacy. Hasło przyszłości.	
ROZDZIAŁ XIX: WYSPIAŃSKI I TEATR MŁODEJ POLSKI	860	TABLICE CHRONOLOGICZNE NAJWAŻNIEJSZYCH WYDARZEŃ Z DZIEJÓW POLSKI W LATACH 1914—1930	939
Znaczenie wystąpienia Wyspiańskiego. Odrębność jego teatru. Rozwój twórczości dramatycznej i stosunek do romantyzmu. Potęga twórcza Wyspiańskiego. Utwory Tadeusza Micińskiego. August Kisielewski i Gabryela Zapolska. Inni pisarze sceniczni. Liryka i teatr Lucjana Rydla. Jerzy Żuławski. Adolf Nowaczyński jako dramaturg.		Sprawa polska w okresie wojny światowej. Walka o ustalenie granic i konsolidacja wewnętrzna. Praca pokojowa.	
ROZDZIAŁ XX: REYMONT I ŻEROMSKI	869	Skorowidz nazwisk	959
Realizm i wartości artystyczne Reymonta. Żeromski jako artysta. Charakter twórczości Żeromskiego. Wpływ Żeromskiego. Piotr Choynowski. Wacław Berent i Wacław Sieroszewski.			
ROZDZIAŁ XXI: LIRYKA KASPROWICZA. INNI LIRYCY	874		
Odrębność liryki Kasprowicza. Ewolucja liryki w kierunku prometeizmu. Powrót do pesymizmu w liryce. Estetyzm Leopolda Staffa. Władysław Smreczyński i Jan Lemański. Teatr Karola Huberta Rostworowskiego.			
ROZDZIAŁ XXII: KRYTYKA LITERACKA W MODERNIZMIE	880		
Modernizm a krytyka. Rola w krytyce Ignacego Matuzewskiego. Stanowisko krytyczne i społeczne Stanisława Witkiewicza. Znaczenie i wpływ Stanisława Brzozowskiego. Artur Górski, Marjan Zdziechowski, Andrzej Niemojewski. Wilhelm Feldman jako krytyk. Adam Grzymała-Siedlecki. Krytycy naukowcy i historycy literatury polskiej.			